

# Mikak's to verdener

Af J. Garth Taylor

Oversat af Hans Kapel

»Så meget er der at sige om den eskimoiske frøken, at jeg ikke formår at fremføre det hele.« Således skrev jarlen af Bathurst i et brev til en ven om denne kvinde, han to gange havde som gæst i sin residens i London. Da Mikak senere samme år efter sin hjemkomst til familie og venner forsøgte at berette om sit møde med denne forunderlige verden og dens befolkning »kablunat«, har hun utvivlsomt stået overfor samme problem.

For de undrende europæere var Mikak altså »den eskimoiske frøken«. Tildragelserne som bragte hende til London var på en gang voldsomme og tragiske. I november 1767 blev hun og otte andre eskimoer, heriblandt hendes syvårige søn Tatauk, taget til fange af britiske søfolk i nærheden af Chateau Bay i det sydlige Labrador. Under kampen, som gik forud for tilfangetagelsen, var flere blevet dræbt. Blandt disse Mikak's mand.

Angrebet på Mikak's boplads var tilsyneladende en straffeekspedition. En bevæbnet chalup havde sat efter en gruppe eskimoer, som havde stjålet

nogle både og myrdet tre englændere på en hvalfangststation nord for Chateau Bay. Da denne chalup lagde til land for natten, fandt folkene sig pludselig omringet af tretten eskimoiske skindbåde. I det slag, som fulgte, kunne eskimoernes buer og pile kun udrette lidt mod europæernes små kanoner og muskedonnere. Ikke færre end tyve eskimoer blev dræbt under kampens tumult, og de overlevende søgte tilflugt i vildniset bag landingsstedet.

Ifølge en af de implicerede engelske søfolk ville det på dette tidspunkt have været let at tilbageerobre de stjalne både uden yderligere tab af menneskeliv. Imidlertid synes det som om chaluppens kommandør Francis Lucas – en irskfødt søkadet – ikke vovede dette. I stedet trak han sig tilbage for at afvente forstærkning, som kunne hjælpe dem at angribe og dræbe de overlevende.

I ly af mørket undslap eskimoerne og den følgende dag lykkedes det ham ikke at indhente dem. Hans frustration blev formentlig øget ved at han under sit tilbagesøgning mødte en lille gruppe eskimoer sejlene i to både. To mænd udaf

denne gruppe blev dræbt, mens ni kvinder og børn blev taget til fange. Blandt disse var Mikak.

Fangerne blev ført til Fort York, et befæstet blokhus, der var opført i Chateau Bay til beskyttelse af britiske hvalfangere. Lucas, som i vinterens løb var næstkommanderende i den lille bastion, var ligesom Mikak i slutningen af tyverne, og han fattede efterhånden speciel interesse for hende. Resultatet af deres samvær var, at han lærte sig en smule af hendes sprog, mens hun til gengæld tilegnede sig grundlæggende kundskaber i engelsk.

Den følgende sommer bragte Lucas sine eskimoiske fanger til St. John's som allerede dengang kunne prale med sine to- til trehundrede huse. Dette sted omtales af en samtidig besøgende fra London som »... den mest modbydelige by jeg nogensinde har sat mine ben i.« Her blev eskimoerne ført frem for guvernøren over Newfoundland og Labrador, kommandør Hugh Palliser, hvis flagskib netop lå for anker i havnen. Der er en mulighed for, at Mikak tre år forinden kan have set Palliser i Chateau Bay, hvor han havde forhandlet en »fredelig overenskomst« med de lokale eskimoer. Denne fredsftale, som blev gennemført ved hjælp af herrnhuttiske missionærer, der havde lært sig inuktitut i Grønland, var et af Palliser's mange forsøg på at løse konflikten mellem eskimoerne og europæerne, som vanskeliggjorde hans administration af Labrador.

Alle brud på denne fredsftale forårsaget af skibe »... der drog nordpå for at røve, plyndre og myrde gamle mænd,

kvinder og børn, som var ladt alene tilbage i sommerperioden«, blev kraftigt fordømt af Palliser. Efter at have talt med Mikak, der i kraft af sin intelligens gjorde et stort indtryk på ham, skrev han: »Hun har mere end nogen anden forsynet mig med mange nyttige oplysninger om dette folk. Om deres bopladser, hvor mange de er etc.«

Mødet opmuntrede i den grad guvernøren, at han ved de tilfangetagnes hjælp planlagde at etablere en nærmere kommunikation og handelssamkvem med eskimoerne. De skulle sendes tilbage for at meddele deres folk, at hvad englænderne ønskede var en åben og ærlig handel, men at tyveri eller drab ville blive straffet øjeblikkeligt og hårdt.

Palliser håbede på denne måde at kunne indgyde respekt og agtelse for englænderne blandt de indfødte.

Selvom de tilfangetagne var glædeligt overraskede over den uventede venlige behandling, må de også have følt stor skuffelse over, at de blev tvunget til at tilbringe en vinter i det fremmede. Da Palliser ikke havde mulighed for at sende dem tilbage i løbet af efteråret (1768), var han forpligtet til at sørge for deres underhold indtil det følgende år. Det blev derfor besluttet, at seks af fangerne skulle overvintre i St. John's, mens tre skulle følge skibet »Newfoundland Sqadron« på dets årlige rejse til England. De der blev udpeget til på denne måde at opleve »den engelske nations pomp og pragt« ved selvsyn var Mikak, Tutauk og en tolvårig forældreløs dreng, hvis navn var Karpik.

Mikak og Tutauk ledsagedes på denne – hvad der for dem var en transatlantisk



Fig. 1. Mikak. Portræt malet af John Russel 1769. (Institut für Völkerkunde, Göttingen).

opdagelsesrejse – af Lucas, og hos ham blev de indlogeret i London. Kort efter sin etablering i disse nye omgivelser

modtog Mikak til sin overraskelse besøg af en person, som talte hendes sprog. Gæsten virkede tilmed bekendt. Der var

tale om en af de missionærer, som i 1765 var rejst til Labrador for at tolke for Palliser under den vanskelige fredsforhandling.

Jens Haven var navnet på denne gæst, der af Mikak's stammefrænder blev kaldt Johannesingoak – Lille Johannes – på grund af hans ringe størrelse.\*

Engang i Labrador, da han og hans rejseledsager – en dansker ved navn Christian Larsen Drachardt\*\* – på grund af uvejr blev tvunget til at overnatte i en eskimoisk teltlejr, havde de mødt Mikak. Hun kunne endnu huske en bøn, hun dengang havde lært af de fremmede.

Mikak viste stor glæde ved gensynet, mens Lucas, der også kendte Haven fra Labrador, viste helt andre følelser. Først nægtede han Haven adgang til huset, og først da denne fremviste en skriftlig ordre fra guvernør Palliser, som havde

bedt ham kontakte Mikak, gav Lucas efter. Ifølge Haven's egen beretning om gensynet lyttede Mikak med begejstring, da hun erfarede hvorfor han var i London. Han var kommet, for at anmode den britiske regering om tilladelse til, at herrnhutterne måtte oprette en missionsstation blandt eskimoerne, og om at der blev skænket dem et stykke land at bygge på. Det må have været en stor opmuntring for ham, at Mikak med det samme foreslog, at hun vendte tilbage for sammen med ham at hjælpe sine »stakkels landsmænd, der gik deres undergang i møde«.

Mikak's opfattelse af herrnhutternes plan må på det tidspunkt have været noget uklar på baggrund af hendes endnu meget begrænsede kendskab til den kristne tro. Dette kom tydeligt frem, da hun og Lucas et stykke tid senere blev inviteret til guvernør Palliser's residens. Ved den lejlighed foreslog guvernøren Haven, der også var tilstede, at det var på tide at han lærte Mikak om den sande gud. Haven forsøgte at undvige ved at henvise til, at denne sag bedre lod sig diskutere ved en anden lejlighed. Han forudså formentlig indblanding fra Lucas, der tidligere havde forsøgt at fortælle Mikak om Gud, men som havde gjort det midt i et muntert lag og tilsyneladende uden succes.

Palliser, der var ganske klar over, at Mikak ikke havde forstået Lucas's budskab, var spændt på at se, om Haven havde bedre held, og han insisterede. Haven gav omsider efter, og han blev meget opmuntret ved at opdage, at Mikak ikke alene syntes at forstå ham,

\* Jens Haven. Født 1724 i Thy, død 1796 i Herrnhut, DDR. J. H. kom til Grønland 1758 som herrnhuttisk missionær (Lichtenfels), hvor han virkede indtil 1763. Fungerede sammen med Chr. Drachardt som tolk i de forhandlinger Palliser førte med eskimoerne i Labrador. Vendte 1771 tilbage til Labrador for at grundlægge Nain, men måtte 1784 forlade landet af helbredsmæssige årsager. Han tilbragte sine sidste år i Herrnhut som porcelænsmaler. Udgav 1773 et skrift om tilstanden blandt Labradors eskimoer.

\*\* Christian L. Drachardt. Født 1724 i Skelskør, død 1778 i Nain. C. D. udgik til Godthåb 1739 som luthersk missionær, men fattede hurtigt sympati for herrnhutterne, som optog ham i deres menighed 1744. Efter sin kones død 1751 rejste han til København og senere til Herrnhut. Sammen med Jens Haven drog han i 1765 til Labrador som tolk, og deltog – som det fremgår af teksten – i 1771 sammen med Haven i grundlæggelsen af Nain. Her opholdt han sig indtil sin død.



*Fig. 2. Kommandør Hugh Palliser. I sin egenskab af guvernør over Newfoundland og Labrador gjorde han en stor indsats for at forbedre forholdet mellem eskimoerne og landets nye indbyggere.*

men ovenikøbet udbød: »Sandelig skal jeg lære Herren at kende. Thi jeg ønsker del i den evige fryd.« Derpå spurgte Mikak om dette var budskabet, Lucas tidligere havde forsøgt at overbringe

hende. Da Lucas erkendte dette, vendte hun sig ophidset mod ham og udbød: »Åh, du ynkelige person. Du kender til Gud, og dog fører du et liv ringere end en eskimo. Nej, jeg tror virkelig ikke du kender Gud.« Mikak's svar blev ikke forstået af Palliser, og han bad Haven oversætte. Dette afslog missionæren og sagde, at Lucas jo selv kunne, hvis han ønskede. Men på det tidspunkt mistede Lucas besindelsen og anklagede Haven for at have vendt Mikak imod sig. Palliser, der nu var blevet meget alvorlig, beordrede den harmdirrende Lucas til at tie, idet han insisterede på, at Haven oversatte. Da han endelig hørte, hvad Mikak havde sagt, fuldendte han Lucas's nederlag ved at tilføje: »Der ser man! En hedensk kvinde kan uden vanskelighed afgøre hvem, der virkelig er søn af Gud, og hvem der ikke er det. På frugten kender man træet.«

Mikak boede fortsat hos Lucas, der blandt missionærerne efterhånden blev kendt som en »syndens mand«; men hun fik ofte besøg af Haven. Ved een lejlighed fik de herrnhuttiske brødre, formentlig ved Palliser's hjælp, arrangeret, at Mikak besøgte deres hovedkvarter »Lindsay House« i Chelsea. Under dette besøg blev hun trakteret med laks, en af de få engelske spiser hun kendte hjemmefra, hvilket måske forklarer den forkærlighed, hun siden ved lignende lejligheder viste specielt for denne fisk.

Efter den anden middag hos jarlen af Bathurst, hvis begejstring for »den eskimoiske frøken« tidligere er omtalt, noterer Mikak's vært, at det eneste hun ville spise var laks, på trods af – som

han hurtigt tilføjer – at traktementet bestod af mange andre gode retter.

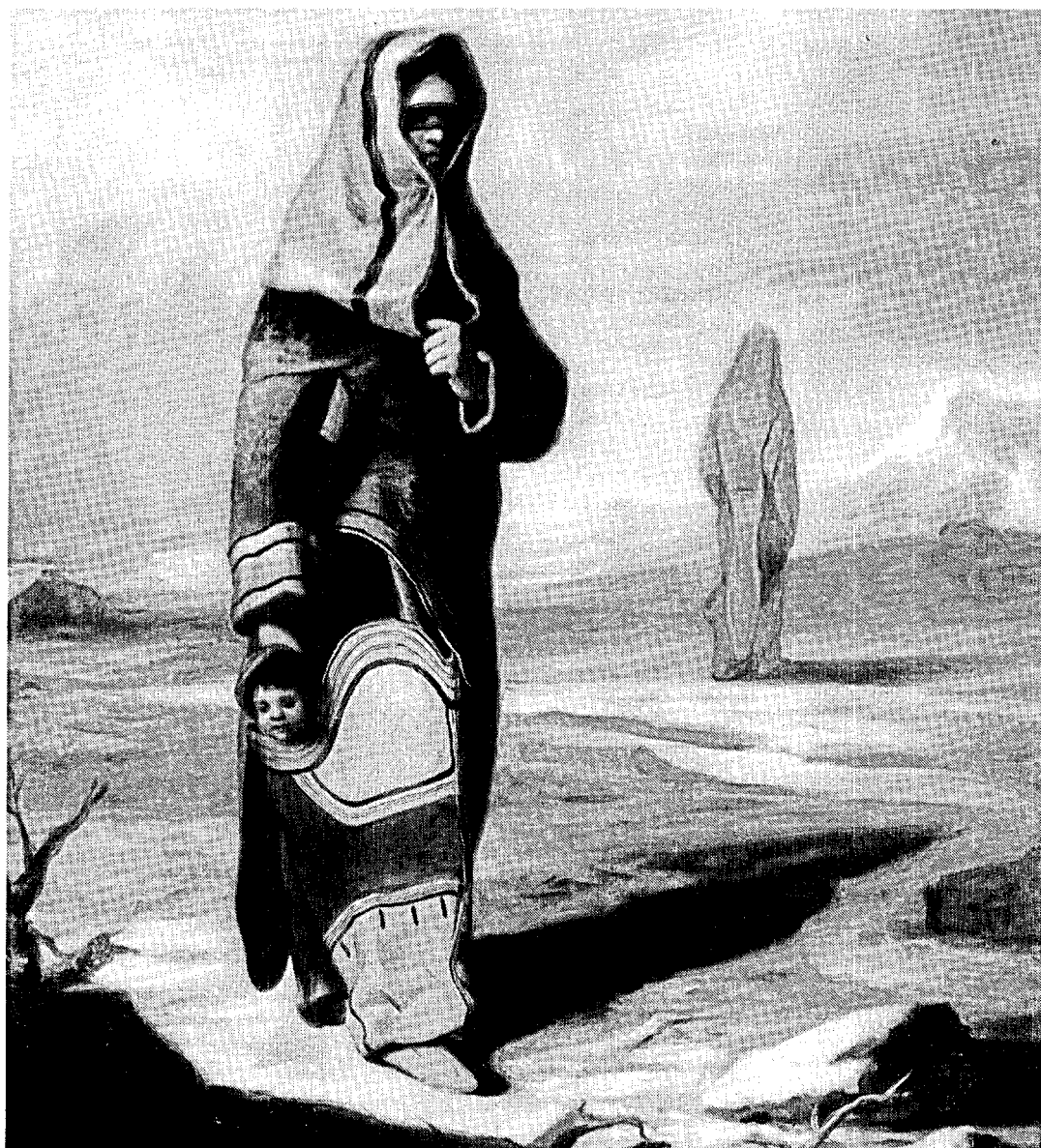
Mikak støttede fortsat herrnhutterne og talte varmt for deres forehavende blandt de indflydelsesrige personer, hun jævnligt havde omgang med. En af dem, som efter sigende satte stor pris på hende, var Augusta, enkehertuginde af Wales og mor til kong George III. Hun inviterede engang Mikak til Carlton House, for at hun kunne blive smukt ekviperet »... efter sit eget lands skik og brug«. Man sendte bud efter Lucas, for at han kunne udvælge de rette materialer: Rødt og hvidt kamikskind, sort fløj og hvid plys til undertøj, hvidt klæde med blå foer til en jakke (anorak) og guldbændel til staffering. Mikak insisterede på at gøre syarbejdet selv »... da hun ikke tålte, at nogen mand berørte hende«. Da alt var færdigt, blev dragtens bryst og snipper forsynet med de fineste broderier.

Selvom hun gav udtryk for at være meget glad og beæret over den farvestrålende, nye dragt, var Mikak ikke særlig stolt over at stille sig selv til skue i den og endnu mindre at vise sig frem offentligt. Da hun blev bedt om at præsentere dragten for enkehertuginde, bad hun om at måtte blive transporteret i en lukket karet, i hvilken hun kunne trække gardinerne for. Efter at dragten var blevet beundret, bad Mikak Lucas, om hun kunne blive bragt hjem for at skifte inden middagen. Hun følte sig tilsyneladende utilpas og indrømmede efter at være blevet spurgt, at hun ikke kunne vise sig frem blandt fremmede og tjenestefolk i den mundering. Alle de engelske kvinder bar kjole, og Mikak

kunne ikke udholde tanken om at blive til grin i sine eskimoiske kvindebukser. Da enkehertuginde hørte dette, tog hun Mikak til side og ikklædte hende slør, damask-kjole og kappe, i hvilket hun med stor tilfredshed deltog i middagen.

De nysgerrige borgere i London, for hvem det ikke lykkedes at få et glimt at Mikak, kunne i det mindste betragte hendes portræt, som udstilledes i Royal Academy of Arts. Dette oliemaleri, udført af den kendte portrætmaler John Russel må have appelleret til alle, der drømte om England som det store imperium: en tatoveret moder der repræsenterede hvad man indtil for nylig havde kaldt »verdens mest vilde og primitive folkeslag«, fremtrådte på dette billede mild og venlig, mens hun stolt fremviste George III's portræt på den æresmedalje, hun havde modtaget. Om hendes håndled ses et armbånd, som blev skænket hende af hertuginde af Gloucester som endnu et tegn på den britiske nations venlighed og gavmildhed. Hendes englelignende søn Tutauk stirrer frem og betragter undrende med sine næsten alt for store øjne det stormægtige imperium, han nu er en del af. Desværre foreligger der intet om Mikak's egne følelser for dette portræt. En af hendes velgørere har dog udtalt: »Hun sætter overordentlig stor pris på billeder og musik, men finder det uanstændigt at betragte malerier af nøgne mennesker.«

Atmosfæren i det gamle London med dens folkeliv, dens larm og stank må Mikak have følt som en fortryllelse. Denne trolddom blev imidlertid brudt da man besluttede, at hun og hendes søn



*Fig. 3. Dette maleri af Angelica Kauffman fra perioden 1766–81 skildrer detaljeret, hvorledes kvindedragten så ud i Labrador på Mikak's tid. Skønt børn almindeligvis blev båret på moderens ryg, oplyser en del tidlige opdagelsesrejsende, at de undertiden også placeredes i de store kamikker, som tidligere blev benyttet af kvinder i Labrador og langs Hudson Strædet. (Public arc. of Canada, Ottawa).*

sent på foråret skulle bringes hjem med lineskibet Nautilus. Kort før afrejsen fik hun at vide, at regeringen havde imødekommet den længe ventede tilladelse til,

at herrnhutterne kunne grundlægge en missionsstation i Eskimaux Bay. Hun lovede at fortælle sine landsmænd, at missionærerne i den følgende sommer



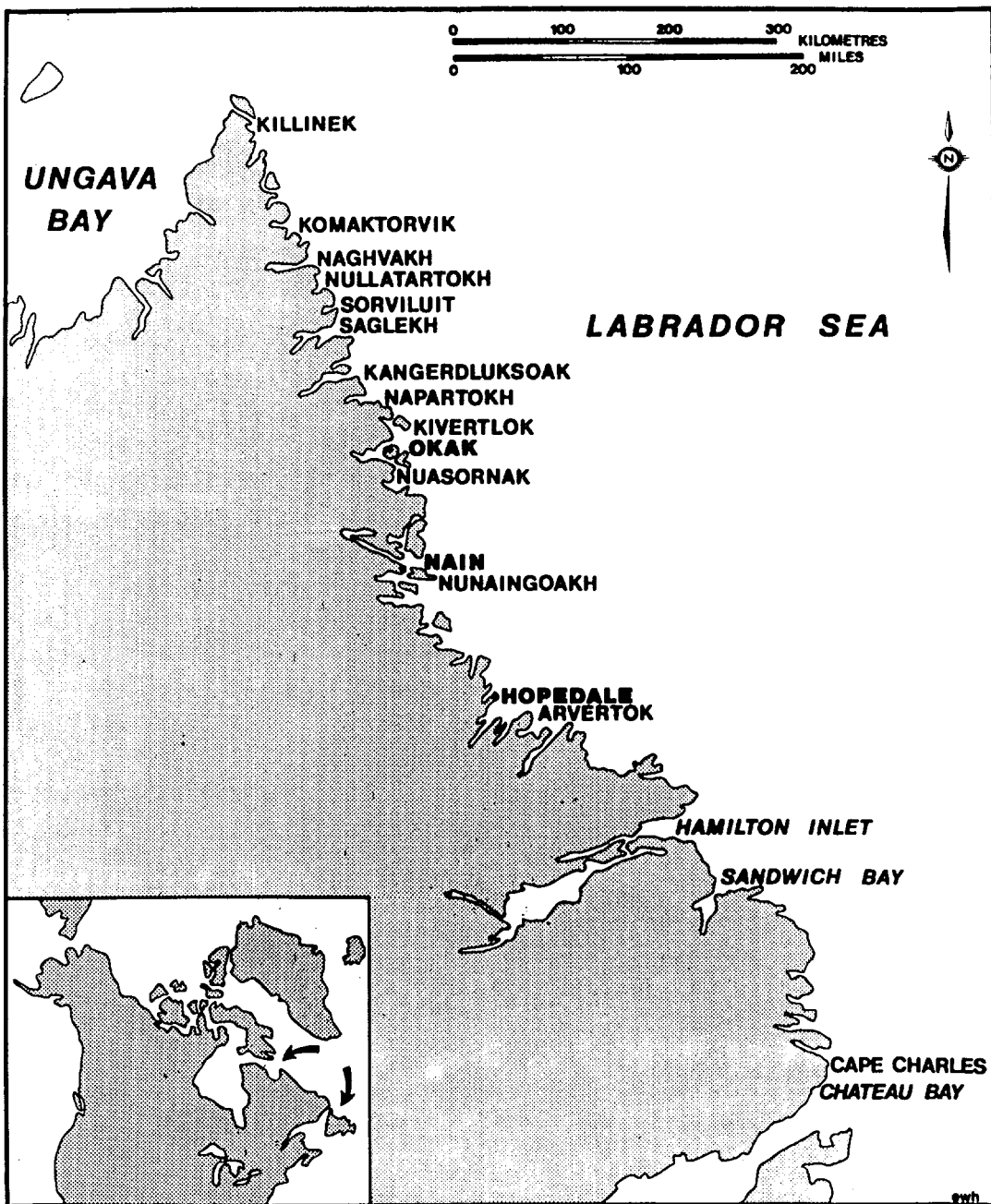


Fig. 4. Kort over Labradors kyst.

ville komme til dem for at udvælge en passende byggeplads for deres huse. Hun skulle opfordre dem til at modtage dem med venskab.

På den lange hjemrejse blev Mikak som sædvanlig ledsaget af Lucas. Til trods for at Lucas kort forinden var blevet udnævnt til løjtnant, havde han



besluttet at forlade flåden og starte et handelskompagni i Labrador. Han instruerede Mikak om at viderebringe en række budskaber til sit folk – meddelelser, som han gentog for hende igen og igen. Blandt andet skulle hun lade dem vide, at deres land tilhørte den gode konge, hun havde mødt i England. De skulle adlyde denne konge, som var deres øverste hersker. Fremover skulle eskimoerne ikke rejse så langt mod syd som til Newfoundland, hvor de tidligere havde stjålet englændernes både. Den følgende sommer skulle de imidlertid rejse sydpå til et bestemt sted, hvor de i fred og fordragelighed kunne handle med deres gode ven løjtnant Lucas.

Da de omsider var tilbage i Labrador blev Mikak landsat nær Byron Bay, lidt nord for Hamilton Inlet. Hendes slægtninge, som hun nu genså efter en adskillelse på næsten to år, fandt hende så forandret, at hendes far kaldte hende Nutarak – den genfødte. Til gengæld begyndte hun at bruge navnet Palliser om sin søn Tutauk, der på den måde blev opkaldt efter guvernøren over Labrador og Newfoundland.

Efter kort tid blev Mikak gift påny. Hendes nye mand Tuglavina havde tidligere været gift med hendes yngre søster. Da denne, som efter beskrivelsen var meget ung, endnu ikke havde født ham børn, var han ikke sen til forlade hende til fordel for den ældre Mikak. Da Tuglavina havde store ambitioner, har han sikkert tillige påskønnet den prestige og materielle rigdom, Mikak havde opnået gennem sit besøg i London. I løbet af den lange vinter berettede Mikak flittigt om alt det vidunderlige,

hun havde været vidne til dér borte på den anden side oceanet. Hendes undrende tilhørere lyttede også til beretningerne om det, der ventede dem – om handelsmanden Lucas de skulle møde dernede sydpå, og om missionærene, som snart skulle slå sig ned blandt dem. Den foragt, hvormed hendes folk sædvanligvis omfatter personer, som farer med løgne, undgik Mikak eftersom det næste år viste sig, at i hverfald en af hendes forudsigelser blev virkeliggjort.

Mikak og Tuglavina var netop på vej sydpå, da det rygtedes, at et europæisk skib havde kastet anker. Fire eskimoer havde været ombord og dér set nogle af de missionærer, Mikak havde talt så meget om. Det skete den 16. juli 1770 og stedet var i nærheden af Byron Bay, hvor Mikak den foregående sommer var sat i land. Det var også dér, hun havde skjult størstedelen af de kostbarheder, hun havde bragt med sig fra London.

Mikak's far drog i forvejen i sin kajak iført et engelsk officersharnisk og hvide glacé-handsker for at fortælle missionærene, at hans datter længtes efter atter at se dem. Umiddelbart efter fulgte Mikak og Tuglavinas båd. Mikak strålede, iført den guldbesatte dragt hun havde fået af enkehertuginen. Da hun nærmede sig, udtrykte missionærene forbløffelse over i hvor fin stand dragten var efter mere end et års forløb.

Efter at være kommet ombord i missionærernes lille fartøj, der blot var på omkring fire kajakkers længde, blev hun hilst med stor glæde og mange komplimenter. At hun forstod dem fremgår af hendes svar der udtrykt i simple engelske fraser lød: »How do you do, Sir.

Very good, Sir. Thank you, Sir«. Alt forløb glat, selvom Tuglavina, der vagtsom sørgede for, at europæerne ikke blev for nærgående, blev tydeligt ophidset, da skibets kaptajn gav hende et kys. Jens Haven formanede straks kaptajnen, der var en »... ærlig, naiv og følsom mand« om ikke at gentage dette.

Mikak, Tuglavina og Tutauk blev inviteret ned i kahytten, hvor de blev trakteret med lunser af kød fra et hvalådsel, man havde fundet undervejs. Efter at gæsterne med stor appetit havde spist og prist kødet i høje toner, henvendte Haven sig til dem på deres eget sprog. Mikak lyttede med glæde og fortalte ind i mellem, hvor glad hun var, fordi hun nu levede sammen med en god mand, som missionærene jo kendte i forvejen. Også han fortalte, at han glædede sig til at høre om Vorherre. Imidlertid blev hun knapt så begejstret, da hun hørte Haven give en skarp advarsel om, at hvis eskimoerne gjorde noget forsøg på at dræbe missionærene, ville de være i stand til at forsvare sig med geværer, og de ville da straks drage hjem igen til deres eget land.

Mikak tog til genmæle og forsikrede, at hendes mand ikke var ond, og at de elskede hinanden. Hun tilføjede, at hun var glad over, at Haven havde holdt sit løfte om at komme tilbage til eskimoerne, som ønskede, at missionærene skulle slå sig ned blandt dem, og mindst af alt ønskede de skulle forlade dem igen. Imidlertid sårede det hende, at Haven kunne mistænke hendes folk for at ville forulempe missionærene, og hun tilføjede skarpt, at han burde tænke bedre om dem.

Diskussionen blev ophidset, da Haven bad Mikak om ikke at tale til ham i den tone. Han vidste jo, sagde han, »... at der blandt dine findes såvel tyve som mordere.« Måske hentydede han til herrnhutternes forsøg atten år tidligere på at slå sig ned i Labrador, som var blevet opgivet, idet syv af dem var blevet dræbt af eskimoerne. Hvorom alting er gav Mikak igen ved ophidset at erklære, at der også i England fandtes tyve og mordere. Haven svarede dertil, at i England hængte man den slags mennesker, men at missionærene ikke gjorde noget sådant. Derimod kunne de blot rejse hjem, hvis det ikke lod sig gøre at leve fredeligt med eskimoerne. Mikak, som havde oplevet den mærkelige verden, hvor offentlig hængning var en almindelig forlystelse og håvde det i frisk erindring, besluttede at afslutte den ophidsede diskussion med en forsonende bemærkning. Hun gentog derfor sin opfordring til missionærene om at slå sig ned og sagde: »I vil opdage, at vi nok skal gøre det behageligt for jer.«

Dernæst skiftede hun hurtigt emne ved at spørge til Karpik, den forældreløse dreng, hun havde efterladt hos Palliser. Det har været et spørgsmål Haven må have frygtet, og han gav blot det utilstrækkelige svar, at Karpik var i England. Han fortav de triste detaljer som bestod i, at Karpik var blevet overgivet i herrnhutternes varetægt af Palliser. Han havde gjort glimrende fremskridt med hensyn til at læse og skrive, men han døde så pludseligt den 4. oktober 1769 af kopper. Herrnhutterne havde døbt ham, og nu lå han begravet på deres kirkegård ved Fulneck

i Yorkshire, hvor han havde boet hos Drachard.

Det næste spørgsmål Mikak stillede vakte røre på en anden måde. Hun ønskede at vide hvor Lucas var, og om det var hans plan at komme. Haven, der var nervøs for at Lucas ville forsøge at påvirke Mikak mod herrnhuterne, erklærede, at han ikke var i stand til at besvare nogle af spørgsmålene. Han bad hende desuden om ikke at stille ham yderligere spørgsmål om Lucas ved at sige: »Du ved selv hvordan han er«. En vis tilfredsstillelse må det have været for ham at høre Mikak henvendt til sin mand sige, at hun altid havde vidst at Lucas var en løgner.

Et pludseligt uvejr tvang de besøgende til at overnatte ombord på skibet. Den følgende morgen inviterede Mikak Drachard i land. Da han steg ud af båden, førte Mikak ham ved armen til sit telt – et meget stort telt, hun havde fået af guvernør Palliser som gave.

Set med Drachard's øjne forekom det som om hans velgører, ikke blot kommanderede rundt med sine eskimoiske bopladsfæller, men også med sin mand.

Da Drachard havde afsluttet sin prædiken i teltet, tilbød Mikak at bringe ham tilbage til skibet. Hun havde fået nys om, at en af de ombordværende ønskede at handle med eskimoerne, og hun var nysgerrig efter at se, hvad han kunne byde på. Mikak, Tuglavina og Tutauk blev igen af kaptajnen budt ned i kahytten – et privilegium som nu ikke længere gjaldt de øvrige eskimoer, der i stedet handlede på det overfyldte dæk.

Mikak og hendes mand forblev i kahytten til omkring middag. Først

handlede de, siden spiste de i selskab med missionærene. Da Drachard fortalte, at de behøvede en vejviser for at nå frem til deres bestemmelsessted Eskimaux Bay, var Mikak ikke uinteresset. Efter en kort rådslagning i land vendte hun tilbage til skibet og tilbød mod betaling at følge med som lods. Kaptajnen accepterede tilbudet, og missionærene var lettede.

Også Mikak var tilfreds med aftalen. Hun, hendes mand og søn, blev indkvarteret i et lukaf, som øjeblikkelig blev rømmet af skibets vagtofficer og en af de øvrige officerer. Selvom lukaf'et var trangt, havde de det bedre end de øvrige søfolk, som boede i skibets messe, og de udtrykte da også stor glæde over deres »... dejlige natkvarter«. Mikak fortalte, at hendes »tjenere« ville bringe hendes båd i forvejen. I et øjeblik overstadighed skal hun have bemærket: »Jeg kan ikke sige jer, hvor glad jeg er for at have truffet jer her«.

Turen nordefter til Nain Bay – knapt 300 km – varede omkring to uger på grund af tåge og dårligt vejr. Mikak og Tuglavina blev undervejs udsat for et veritabelt bombardement af herrnhuttisk forkyndelse igennem de daglige samtaler med Haven og Drachard og de mange andagter, som blev afholdt. Det berettes, at de lyttede med stor glæde. På et tidspunkt spurgte Mikak om også den engelske konge kendte Skaberen. Da Haven svarede bekræftende, udbrød hun øjeblikkeligt: »Hvorfor har så ingen i England fortalt mig om den gode Gud i himmelen?«. Til dette blev Haven hende svar skyldig.

De to eskimoer blev ved med at

udtrykke deres store glæde over at være i missionærernes selskab. Specielt glædede de sig over at få serveret hvalspæk, som de betragtede som en stor delikatesse, og ikke overraskende satte langt højere end den almindelige skibsproviant. Mikak må have fremkaldt intet mindre end jubel hos Haven, da hun udtalte: »Du har altid sagt at du var vores ven og udtalt, at du elskede os; men først nu forstår jeg rigtigt meningen med det. Jeg føler noget, jeg ikke tidligere har kendt.«

Få dage efter konkluderer Haven, at »... begge nu har nået en lykke, de ikke tidligere i deres liv har oplevet. Mikak er blevet en helt anden person end den, hun var i London.«

Forholdet mellem Mikak og herrnhutterne fortsatte på dette nærmest euforiske plan omtrent så længe, turen varede. Der var dog et par undtagelser som f. eks., da skibet løb på grund, og man hørte eskimoerne rette hårde anklager mod kaptajnen, der imidlertid forsikrede dem om, at om nødvendigt ville de blive reddet før nogle andre. Selvom de i nogen grad lod sig berolige af dette, var de alligevel utrygge, indtil skibet igen var bragt flot.

Yderligere problemer viste sig få dage efter, da Tuglavina blev bedt om at ledsage Haven i land for, at man fra et højtliggende punkt kunne finde en passage. Den mistænksomme mand nægtede og sagde, at han ikke ville efterlade sin kone på skibet. For at berolige Tuglavina foreslog Drachard Mikak, at hun sammen med sin søn trak sig tilbage til deres lukaf for at hvile sig, indtil manden igen vendte tilbage. Først da

dette var sket, og Drachard havde forsikret, at ingen ville forstyrre Mikak mens båden var i land, lod Tuglavina sig overtale.

Mikak blev henrykt, da hun kort før de nåede deres bestemmelsessted fik lov til at tage endnu en passager ombord. Det var hendes stedsøn, som tilsyneladende havde bedt om at måtte ledsage sin yngre broder Tutauk. Han havde samme navn som Mikak's far – Nerkingoak – og hans far havde været Mikak's første mand. Hun gjorde sit bedste for at soignere drengen, som hun fandt »... lurvet, snavset og lusebefængt.« Nyt tøj fik han, og han blev grundigt vasket. Af lusene, som hun fjernede »... havde hun et herligt måltid«, hedder det. Hun var ikke desto mindre meget taknemmelig, da Haven kom hende til hjælp ved at indgnide drengens hår med et middel mod utøj.

Den 1. august kunne det lille fartøj kaste anker ved bestemmelsesstedet Amitoq – nu Barth Island – i munden af Nain bugten. Skibet var ventet, og eskimoer fra en omkreds af mere end 300 km havde samlet sig på øen, der var et traditionelt sommer-mødested. Missionærerne opgjorde det til 48 telte og anslog, at omkring 500 mennesker var forsamlet.

Mikak markerede begivenheden ved at iføre sig den silkekjole, hun havde fået af enkehertuginde. Den havde hun et par uger forinden fundet frem fra skjulestedet i Byron Bay. Det var første gang hun havde vovet at fremvise denne kjole for sine landsmænd, og af angst for deres reaktion, lod hun Haven om at beskytte sig.



Fig. 5. Mikak. Detalje af John Russel's maleri. Interessant er det, at hendes ansigtstatoveringer nøje svarer til dem, som blev fundet på mumierne fra Qilakitsoq i Nordvestgrønland. Disse er dateret til midten af 1400-tallet.

I de tre følgende dage, hvor skibet lå ankret ved Amitoq, besøgte Mikak, der ved ankomsten var flyttet i land, ofte missionærerne. Så snart hun havde slået sit telt op, tilbød hun Drachard at benytte det til gudstjeneste for eskimoerne. Hendes store telt var hurtigt totalt fyldt med tilhørere, og hun måtte løfte bagvæggen op, så yderligere 200 kunne lytte.

Da Drachard havde afsluttet sin andagt, gav Mikak og Tuglavina en prøve på deres kundskaber ved at prædike over emnet Jesu fem hellige sår. Dernæst, da Drachard formanede forsamlingen om ikke at dræbe europæerne, supplerede Mikak ved at overbringe dem alle et budskab fra Kong George III. Ifølge



Mumie fra Qilakitsoq, en 30-årig kvinde. Tatoveringerne træder tydeligt frem, når de som her er fotograferet i infrarødt lys. Foto: Erik Rosenløv-Løytved.

hendes udlægning havde »den mægtige hersker i London« sagt, at såfremt eskimoerne ønskede fred, og hvis de handlede på hæderlig vis uden at stjæle og myrde, ville ingen af dem fremover hverken blive forulempet eller dræbt. Denne meddelelse fik straks en gammel mand, som var mistænkt for mord, til at udtale: »Vi accepterer dette budskab og stoler på det«.

Haven, som ville søge en egnet byggeplads, tilbød at leje Mikak's båd med Tuglavina som kendtmand. Mikak ønskede imidlertid at følge med, og den 3. august ved femtiden drog de afsted. Skønt det ikke var lykkedes for missionærerne at finde et sted som var egnet, vendte de henunder aften tilbage for at

betale eskimoerne for det stykke jord, de behøvede. Tuglavina var nummer 1 ud af 67 navne på eskimoer, der med hjælp fra missionærerne underskrev den »kontrakt«, som blev udfærdiget.

Tidlig næste morgen havde Mikak besøg af Drachard. Samme aften skulle skibet lette anker, og han kom for at stille nogle sidste spørgsmål. Blandt andet ville han gerne vide, om Mikak ville bistå missionærerne, når de det følgende år vendte tilbage, og han bad hende i mellemtiden forklare sine landsmænd, at formålet med at komme igen var at udbrede kendskabet til Jesu kærlighed. Mikak imødekom disse ønsker og aflagde derefter et sidste besøg på skibet, hvor hun gentagne gange udtalte, at hun med spænding og glæde så frem til at gense missionsbrødrene. Derpå bad hun dem om at overbringe sine engelske venner forskellige gaver: To hvide ræveskind til enkehertuginde, et sort til hertugen af Gloucester, og to røde til guvernør Palliser. Derpå drog hun ifølge Haven grædende i land.

Mikak genså ikke missionærerne mere den sommer; men Tuglavina roede næste dag i sin kajak til deres nye ankerplads ca. 7 km borte. Han var blevet anmodet om at komme for at hjælpe dem i et sidste forsøg på at finde en byggeplads, hvilket han, efter at have spurgt Mikak, indvilligede i. Ved den lejlighed gentog han overfor dem, at hans kone skammede sig over den måde, eskimoerne havde opført sig på. Måske hentydede han til, at noget reb nogle dage forinden var blevet stjålet fra skibet.

Haven bad ham hilse Mikak og sige, at hun skulle elske sine landsmænd i stedet for at foragte dem. Dette tilfredsstillende i høj grad Tuglavina. Dagen igennem var han imidlertid meget ængstelig for at nogen skulle bortføre hans kone, mens han var væk, og missionærerne besluttede til sidst ikke at presse ham til at følge sig, selvom det stadig ikke var lykkedes dem at finde den byggeplads, de søgte.

Tuglavinas bekymringer omfattede ikke blot kaptajnens kys eller en halv snes søfolks besynderligheder. Kvinde-rov var på det tidspunkt almindeligt blandt Labradors befolkning, og hans kone repræsenterede såvel prestige som materiel velstand.

Hvorledes og hvor Mikak tilbragte resten af den sommer, vides ikke. Det er dog ikke sandsynligt, at hun fortsatte den tur sydover, hun havde afbrudt ved mødet med herrnhutterne. Havde hun gjort det efter skibets afrejse, ville hun sikkert have mødt Lucas, der et par uger senere ankom til Labrador. Han eftersøgte hende forgæves indtil begyndelsen af oktober.

I sin søgen efter Mikak nåede Lucas ikke længere nordpå end til bopladsen Avertog nær det nuværende Hopedale. Der overtalte han en familie på ni personer til at ledsage ham tilbage til hans nyåbnede station ved Cape Charles. Flere af disse mennesker blev senere bragt til England af Lucas's handelspartner kaptajn George Cartwright. Der led alle på een nær den skæbne, Mikak så nådigt havde undgået: de døde af kop-  
per.



Fig. 6. Kaptajn George Cartwright hvis handelsstation i det sydlige Labrador antagelig lokkede Mikak bort fra den berrnbutiske mission. (Kobberstik fra Cartwright's journal, som blev udgivet i 1790).

Lucas, om hvem Haven havde forudsagt, at han næppe ville stå vinteren igennem uden Mikak's selskab, omkom

da hans skonnert lastet med fisk forliste et par måneder senere et sted i det nordlige Atlanterhav.



Bebyggelsen Nain, der blev grundlagt for mere end 200 år siden som en herrnhuttisk missionsstation, er blevet kaldet Labradors eskimoiske hovedstad. Blandt dem der var vidne til grundlæggelsen af Nain har Mikak mere end nogen anden spillet en aktiv rolle. Under sit frivillige ophold i London gav hun sine varmeste anbefalinger og tilsagn om støtte til det projekt – både overfor herrnhutterne, som fremlagde ideen, og overfor de indflydelsesrige personer, som skulle sikre den regeringsmæssige godkendelse. I Labrador havde hun tilmed blandt sine landsmænd banet vejen for de nyankomne gennem forebyggelse af den slags misforståelser og blodsudgydelser, som indtil da havde præget kulturmødet mellem europæerne og eskimoerne. Og det var Mikak der sammen med sin mand Tuglavina havde ført herrnhutterne til den sikre ankerplads ved Nain på denne ellers helt ukendte kyst.

Der var gået mere end et år siden Mikak den 25. august havde sagt farvel til missionærerne. Da hun igen fandt deres lille skib, afslørede de mange hundrede friske træstubbe inde på land, at europæerne denne gang var kommet for at slå sig ned permanent. Ved foden af fjeldet som beskyttede havnen mod nord var rejst en 2½ meter høj palisade – resultatet af to ugers hårdt arbejde. Men kun det ufærdige stenfundament viste, hvor beboelseshuset skulle rejses, og den korte arktiske sommer til trods helligholdt missionærerne stadig søndagen som hviledag.

Efter at have opslået deres telt blev Mikak og Tuglavina inviteret ombord

på det lille skib af deres gamle bekendt Jens Haven. Kaptajnen, som de også kendte fra den foregående sommer, inviterede dem til sin kahyt, hvor de blev godt beværtet. Mikak, som bar sin guldbesatte dragt skænket hende af enkehertuginde af Wales, gjorde igen et stort indtryk på sine værter.

Få dage efter dette hjertelige gensyn drog Mikak og hendes familie igen afsted på rensdyrjagt for at skaffe vinterens forråd af skind til beklædning og sengetøj. I løbet af jagtsæsonen aflagde Mikak og Tuglavina to korte besøg ved Nain for at sælge rensdyrskind og laks. Under sit andet besøg blev Mikak syg af hvad missionærerne betegnede som »mutterkrankheit«, der ud fra en samtidig ordbogoversættelse, udlægges som hysterisk graviditet. Hvad end den reelle årsag til dette ildebefindende var, måtte Mikak fire dage senere bæres til båden og dækkes til i et leje af skind, da hendes familie igen drog bort for at fortsætte jagten.

Da Mikak vendte tilbage til Nain i begyndelsen af oktober efter en ikke særligt vellykket rensdyrjagt, synes det som om hun var kommet sig. På dette tidspunkt var skibet afgang og havde efterladt missionærerne, der bestod af tre »koblede« par og otte ugifte missionsbrødre, som nu skulle trodse Labradors vinter i deres netop færdiggjorte hjem. Som lovet tidligere overbragte herrnhutterne nu Mikak nogle perler, fiskekroge og fingerbøl, der var sendt som gave fra den herrnhuttiske synode i London. Gaverne blev overdraget i kongefamiliens navn og var ment som gengæld for de ræveskind, Mikak året forinden havde sendt enkedronningen.

Under deres korte visit udgjorde Mikak's familie den første kirkelige forsamling i missionshusets menighedssal. Christian Drachard mindedes ved den lejlighed deres møde i skibet det foregående år, hvor Mikak og Tuglavina havde fungeret som lods til Nain Bay. Den 60-årige missionær tilkendegav, at Mikak nu ikke syntes at vise den samme kærlighed og hengivenhed for missionen, som hun havde vist dengang. Skuffelsen var endnu større, da Mikak og Tuglavina den følgende morgen efter opfordring afslog at tilbringe vinteren ved Nain.

Kun en enkelt gang i løbet af vinteren besøgte Mikak Nain, til trods for, at øen hvor hun havde slået sig ned kun lå en halv dags slædekørsel borte. Da hun kom, var det for at indhandle et stort parti sælspek i butikken som herrnhutterne drev. Man da brødrene forsøgte at missionere for Mikak og Tuglavina, var de »... så vilde og åndsfraværende og ønskede ikke at lytte.« De overnattede i en seng af renskind, brødrene havde redt op, og forlod stationen den følgende morgen ved daggry.

Tuglavina kom til Nain en måned senere og meddelte til alles overraskelse, at han, Mikak og hendes søn Tutauk agtede at rejse til London den følgende sommer, når missionærernes skib gik tilbage. Han medbragte Mikak's ejendele pakket i to kasser og tre sælskindssække og bad missionærerne opbevare dette til skibet ankom. Deres hensigt med rejsen var, fortæller missionærerne, at skaffe sig en ny båd, fordi deres var for lille og begyndt at blive gammel.

Missionærerne indvilligede i at op-

bevare Mikak's bagage, men forklarede Tuglavina, at han og hans familie ikke kunne regne med skibslejlighed. De forklarede det med, at kongen havde forbudt kaptajnen oftere at bringe folk fra deres land til England. Tuglavina blev meget tavs og alvorlig ved denne besked, men genvandt tilsyneladende fatningen, da forklaringen blev gentaget for ham.

Tuglavina må have haft en skjult hensigt med at deponere Mikak's ejendele ved missionsstationen. Senere blev det kendt, at Mikak og Tuglavinas familier var blevet indblandet i en voldsom strid med en anden eskimoisk gruppe i området. En af de mange klager fra modpartens familier var, at Mikak og hendes fæller ejede mange smukke og kostbare ting, som de undlod at dele med andre. På den måde rygtedes det, at Mikak skjulte sine ting.

Striden truede med at få en voldelig udgang sidst i marts, da Mikak og Tuglavina sammen med sidstnævntes broder måtte søge tilflugt i Nain. De fortalte, at de blev jaget af tre mordere, hvoraf den ene bar en skjult kniv, og at man havde advaret dem om, at deres liv var i fare. Missionærerne tilbød at beskytte dem og erklærede, at de ville jage morderne bort, hvis det blev nødvendigt. Efter at have tilbragt et par nætter i stationens gæstehus valgte Mikak og Tuglavina at slå deres telt op ved stranden.

Omtrent en måned senere gav Tuglavina de påståede mordere fornyet anledning til mishag, idet han bortførte en af deres gifte kvinder for at tage hende til hjælpehustru. Denne kvinde var Mi-

kak's yngre søster, som han inden Mikak's hjemkomst fra England havde levet sammen med, men som han havde forladt, fordi hun ikke havde født ham børn. Nu anklagede han Mikak for det samme og forklarede det med hendes ophold i London.

Selvom polygami var almindeligt og en anset form for samliv blandt Labradorers eskimoer på den tid, erklærede Mikak, at hun var utilfreds med dette arrangement. Hun har formentlig sat sig op mod Tuglavina, idet hun nogle dage senere ankom til missionsstationen med hævet ansigt og andre tydelige tegn på, at hendes mand havde mishandlet hende.

I mellemtiden havde Tuglavina bortført en del handelsvarer fra deres fælles kasser og var sammen med sin nye kone draget nordpå for at afsætte det. Mikak tilbragte en uges tid sammen med sin moder, der også var blevet vraget af Mikak's far, fordi hun ikke havde født ham drengebørn, mens hans anden hjælpehustru havde født ham to.

Også senere – i april 1773 – blev Mikak vraget af Tuglavina, da han midlertidigt udskiftede hende med en, som var gift med en mand ved navn Pualo. Denne pige, som hed Nochasak, var en anden af Mikak's søstre.

Selvom konebytning som nævnt var en almindelig eskimoisk skik, erklærede Pualo sig »... utilfreds med handelen«, da han og Mikak samt hendes søn, der nu led af vattersot, kom til Nain.

Da Tuglavina senere vendte tilbage til Mikak, forsøgte missionærerne at tale med ham. De opfordrede ham igen til at tage Mikak til kone og »aldrig mere at

forlade hende«. Tuglavina smilede og lovede dette højt og helligt. Det skulle imidlertid vise sig, at Tuglavina følte Pualo's kones tiltrækningskraft større end løftet til missionærerne. Et år efter – i april, byttede han igen kone med en sønderknust Pualo, der efter forgæves at have forsøgt at genvinde sin kone indrømmede, at han var bange for at Tuglavina ville dræbe ham. »Nochasak«, hedder det, »fremviste en umiskendelig trang til drama«, idet hun flygtede fra Tuglavina, der nu blandt sine stamme-frænder var berygtet for »... at tænke som en ulv«, og let til fods tilbagelagde hun hurtigt vejen til Nain. Tuglavina ankom på slæde få timer senere og uden at blive antastet af missionærerne »... sneg han sig igen bort med kvinden i ly af natten.«

Et par dage efter kom Mikak traskende til Nain trækkende en slæde efter sig med nogle få af sine ejendele. Hun berettede, at da Tuglavina var draget afsted til forårslejren sammen med Nochasak, havde de taget hendes telt og husgeråd med sig med en bemærkning om, at hun jo blot kunne tage hen til europæerne. I Nain fandt Mikak og hendes søn husly hos noget familie, indtil Tuglavina en uge senere sendte to hundeslædekørere for at hente dem tilbage.

Pualo opholdt sig indenfor missionærernes synsvidde hele foråret og sommeren, øjensynligt fordi han frygtede, at han og hans kones liv var i fare. Derpå drog han til Avertog-området 150 km mod syd, hvor han og Nochasak kunne tilbringe vinteren i nogenlunde sikkerhed for Tuglavina.

Tuglavina og Mikak besluttede at overvintre i indlandet omtrent syv dages slæderejse fra Nain, hvor de levede af deres depoter af rensdyrkød. Dermed havde Pualo kilden til sin frygt på yderligere afstand.

Da Mikak og Tuglavina sommeren 1775 dukkede op ved Avertog i en ny 30 fods båd, herrnhutterne havde bygget til dem, boede Pualo og Nochasak der stadig. Ombord var tre missionærer fra Nain, som havde hyret Tuglavina til sammen med dem at finde et egnet sted at grundlægge endnu en missionsstation.

Missionærerne frygtede, at Tuglavina igen ville skabe problemer, men han beherskede sig øjensynligt og lovede, at han ikke igen ville stjæle Pualos kone. På vejen hjem viste han fortsat sin gode vilje, og da han en dag fangede en renkalv, erklærede han og Mikak, at de ville skænke den til Englands konge. De bad herrnhutterne om at de ville lade den sende dertil med deres skib. Denne ædle gestus faldt imidlertid til jorden, idet det stakkels dyr døde af søsyge allerede et par timer inden deres hjemkomst til Nain.

Kort efter denne tur sydpå drog Mikak og Tuglavina afsted igen på et to måneders handelstogt langt nordpå. En gruppe herrnhutter, som udforskede området, traf dem ved Nachavak omkring 300 km fra Nain, hvor der blev drevet intensiv hvalfangst. En af missionærerne forsøgte hos Tuglavina at genkalde erindringen om det hellige budskab, han havde modtaget i Nain, men denne var ikke synderlig lydhør. Det eneste Mikak og Tuglavina ønskede at tale om, berettes det, var al den hval-

barde, det var lykkedes dem at samle oppe nordpå, og de frustrerede missionsbrødre refererer, at en noget trykket stemning bredte sig i teltet.

Den spændte situation blev yderligere forværret, da Tuglavina kort efter vendte tilbage til Nain. Han erfarede da, at Pualo under hans fravær var kommet tilbage til missionærerne, og han beordrede straks Nochasak til at komme og tilbringe natten hos sig. Hun indfandt sig med det samme, hvilket missionærerne forklarede ved, at Pualo var meget bange for Tuglavina. Om Tuglavinas noget overraskende modtagelse beretter missionsdagbogen: »... men Tuglavina sparkede hende og kastede sten på hende, ligesom han kort forinden havde gjort ved Mikak. Til sidst skar han med sin kniv halvdelen af hendes anorakhætte af.«

Da Nochasak næste morgen kom for at søge trøst hos missionærerne, beskrives hun som »... næsten helt nøgen, klynkende og oversmurt med blod.« Hun var ledsaget af Mikak og Pualo's datter, som Tuglavina nu havde taget som sin tredie kone. Da disse tre grædende gjorde deres entré i Jens Havens værelse, følte han »... nærmest afmagt og anede ikke, hvad han skulle stille op.«

Tuglavina blev kaldt til en alvorlig samtale i missionsbygningen, men han afslog først og hævdede, at han blot ønskede Mikak skulle komme ud til ham. Efter store overtalelser gik hun ud, og omsider lykkedes det at få ham til at komme til huset. Dér udtrykte han den største forundring og forlegenhed og erklærede, at hans stammefrønder måtte have talt ondt om ham. Missionærerne



mit ledern beschuhen ainh  
dem suer-sonen lein der  
sein hein dult her- von  
dheiren und boellen fox  
sin ere verbracht das  
raut Landden inder  
Bergen: den 23 september  
1480 1484

siglob

cabelou

ouuelle

sigJo

mindede ham om, at en mand to år forinden var blevet dræbt i en strid om kvinder. Selvom Tuglavina bedyrede sin uskyld mærkede missionærerne »... et ondt blik i hans øjne« og efter denne begivenhed var de klar over, at hans løfter ikke var til at stole på.

Mikak og Tuglavina's stormfulde ægteskab gik nu ind i sin sidste vinter. I slutningen af marts 1776 kom en hundslæde til Nain med den besked, at Tuglavina troede, han lå for døden, og at han behøvede missionærernes hjælp. De to herrnhutter, som fulgte med ham tilbage til lejren, som lå tæt ved iskanten, konstaterede, at Tuglavinas højre kind var opsvulmet i en frygtelig byld på størrelse med en hånd. Bylden var snittet på kryds og tværs af Mikak, der med sin lille kniv havde forsøgt at fjerne årsagen til ondet. Tuglavina syntes i høj grad at foretrække missionærernes metode, der bestod i grødomslag og behandling med forskellige olier, og han fik besked om at flytte til Nain, hvor han kunne være under opsyn.

Hans ansigt kom i bedring, da han fem uger senere for sidste gang »byttede kone med Pualo«. Ifølge missionærernes beretning pakkede han derpå sit telt og sine ejendele, hvorpå han flyttede tilbage til den lejr han nylig havde forladt. Med sig tog han Mikak's to søstre Nochasak og Kunek, mens han efterlod Mikak. Pualo tog kort efter hende og Tutauk til sig og drog i den modsatte retning.

Denne gang var det definitivt og Mikak forblev hos Pualo.

For Mikak må den nye monogame tilværelse have været en omvæltning. Hun behøvede nu ikke længere at tolerere fysisk vold fra een, som fortalte, at han mere betragtede hende som en byrde end som en velsignelse. Hendes nye mand var snarere et frygtsomt og flygtigt menneske. Med hans egne ord: »En som ikke har stemme blandt mennesker«. Han var en person, som formentlig passede den selvstændige og undertiden stridbare Mikak udmærket, og hun førte, som det noteres af missionærerne, ofte ordet for sin mand.

Som noget mindre positivt må Mikak have oplevet den noget lavere levestandard, hun var nødt til at indordne sig under. Pualo havde ikke Tuglavinas velstand, der skyldtes dennes succesfulde handelsaktiviteter med eskimogrupperne nordpå, som solgte hvalbarde. I modsætning til Tuglavina ejede Pualo ingen båd, og hans lille slæde var ikke altid stor nok til at befordre familien med alle dens ejendele fra den ene lejr til den anden. Derfor måtte han og Mikak med jævnlige mellemrum anmode om assistance til transport hos såvel herrnhutterne og Mikak's far. Ja selv hos Tuglavina, med hvem hun fortsat havde forbindelse.

Men mangelen på velstand anfægtede øjensynligt ikke Mikak's selvfølelse. Missionærerne bemærker, at hun ganske vist

*Fig. 7. Fire grønlandere som 1654 blev kidnappet i nærheden af Godbåbsfjorden. De blev ført til Danmark, og færdedes, ligesom Mikak, blandt landets øverste. Takket være blandt andre den navnkundige videnskabsmand Adam Olearius fra Gøttrup, er der for eftertiden bevaret en uhyre detaljeret beskrivelse af disse mennesker og en skildring af deres sprog og levevis. (Nationalmuseet, København).*

stadig var venligt stemt overfor dem, men at hun undertiden var nærmest arrogant overfor sine egne.

Mikak viste meget ringe interesse for at flytte til Nain eller at lade sig omvende til kristendommen i de første år, hun var sammen med Pualo. Missionærerne, der havde beklaget sig over at »... hendes hjerte ikke var opfyldt af helligånden«, bemærkede imidlertid en pludselig ændring hos hende i april 1779. Mikak og Pualo havde på dette tidspunkt netop besøgt den nye missionsstation Okak nord for Nain, som var anlagt tre år forinden. Ved hjemkomsten til Nain erklærede Mikak, at hun og Pualo nu ønskede at lære Jesu ord, så de kunne blive døbt. »Der er så mange døbt i Okak og så få her«, begrundede hun sin beslutning med.

Som en konsekvens af denne beslutning indvilligede Mikak efteråret 1780 for første gang i at overvintre ved Nain. Hun og Pualo havde oprindeligt planer om at tilbringe vinteren i en af deres sædvanlige lejre, idet de frygtede, de ville sulte dersom de blev ved missionsstationen. Imidlertid fremførte herrnhutterne, at de burde blive af hensyn til Mikak's søn Tutauk og stedsøn Nerkingoag, som skulle have mulighed for at blive omvendt. Da Tutauk tilmed sagde, at han ville være ked af at forlade stationen, gav hans moder endelig efter. Ti dage senere bad Mikak missionærerne om at opføre hende på listen over dem, der skulle døbes.

Ifølge Mikak's udsagn ønskede nu hele hendes familie at bekende sig til Gud. De havde netop overværet en ganske særlig kirkelig handling, hvor-

under en gift kvinde var blevet døbt, og Peter – den første omvendte blandt eskimoerne – havde afgivet et højst interessant vidnesbyrd. Han fortalte menigheden, hvordan han var taget alene på sælfangst i sin kajak. Jagtlykken havde ganske svigtet ham, men på hjemvejen, berettede han, havde han bedt til Jesus, og kort efter fangede han en sæl. Dette var sket to dage i træk. For forsamlingen, der netop havde gennemgået en hungersperiode, kunne Peters vidnesbyrd ikke undgå at vække interesse.

Mikak var meget optaget af sin beslutning om at lade sig omvende. Hun tøvede imidlertid et øjeblik, da hun blev stillet overfor spørgsmålet om hun kunne bekende, at »... hun var en ussel synder, der ikke var til nogen nytte«. I stedet for at bekende sig som den angrende synder svarede hun blot: »Da jeg endnu ikke har lært mig selv at kende, ved jeg det ikke«. Missionærerne noterede, at dette ærlige svar glædede dem overmåde, »... da eskimoerne ellers taler efter munden«.

Det må have været en stor skuffelse for Mikak, da det tre uger senere blev annonceret, hvem der var udvalgt til dåben. Der var tre kandidater, som alle var fra Mikak's familie: hendes mand, søn og broder. Men hun var ikke med. Missionsbrødrene beretter intet om, hvorfor hun ikke var opført på listen. Måske havde hun blot tabt lodtrækningen – den gamle herrnhuttiske metode til afgørelse af den slags sager, som bestod i at man trak et strå mærket ja eller et nej.

Hvad enten Mikak nu følte, at årsagen til at hun var blevet vraget var



gudernes forsyn, den ondes indblanding eller blot en beslutning truffet af almindelige dødelige, har hendes frustration næppe været befordrende for hendes ønske om at blive kristen.

Mikak's forhold til herrnhutterne blev yderligere anspændt, da de nyligt døbte i hendes familie blev beskyldt for »hødensk opførsel«. Forbitrelsen må være fordoblet, da Pualo – der nu bar navnet Abraham – kort efter blev behandlet for kolik af en åndemaner. Pualo indrømmede senere dette overfor missionærerne og fortalte tilmed, at Mikak og hendes moder havde tilskyndet ham til det.

Nogle måneder senere blev Mikak direkte provokeret, idet missionærerne anklagede hende og Abraham for at have ladet Tuglavina »synge« for at kurere deres syge søn Tutauk, der nu havde fået tilføjet det kristne navn Jonathan til efternavnet Palliser, som Mikak tidligere havde givet ham.

For hende, der havde måttet acceptere og ovenikøbet hjælpe med at indføre europæiske behandlingsmetoder, må det have været særligt irriterende, at herrnhutterne fornægtede den eskimoiske helbredelsesmetode.

Mikak blev omsider indstillet til døben foråret 1782. Samtidig traf hun en beslutning, som kom til at afskære hende fra at nå sit mål. Hun og hendes selvudslettende Abraham (der »håbede missionærerne ikke ville tage det ilde op«) fortalte, at de havde bestemt sig for at drage til den europæiske fiskeristation i det sydlige Labrador. Det lykkedes ikke de omsorgsfulde missionærer at tale dem fra, hvad de kaldte, deres »farlige foreha-

vende«, og det var med beklagelse, at de på denne måde måtte tage afsked med dem.

Mikak havde sidst vist interesse for at rejse sydpå i 1773. På det tidspunkt syntes det dog, som om hun havde ændret mening efter at missionærerne havde fortalt hende, at enkedronningen var død. Ved at høre om dødsfaldet skal hun have udtrykt dyb sorg og erklæret: »Nej nu ønsker jeg ikke mere at rejse til hverken England eller Chateau Bay«. Denne beslutning reddede formentlig hendes liv. Udaf de ca. 200 eskimoer, som dengang rejste sydpå, forliste en del af dem under et uvejr, mens resten enten døde af sult eller af en sygdoms-epidemi.

Det er ikke vanskeligt at forklare, hvorfor Mikak nu – ni år senere – havde skiftet mening. Der var opstået en stemning af ophidselse i Nain, da nogle eskimoer det foregående forår var kommet tilbage fra Chateau Bay. De talte vidt og bredt om den venlige gavmildhed, de havde mødt hos europæerne dér. Den afgørende fristelse skyldes formentlig et besøg af Tuglavina, der nu havde fire koner. Han fortalte, at han ville rejse sydpå såsnart isen brød op. I løbet af en uge besluttede Mikak og Abraham så at følge efter.

Jonathan Palliser, – Mikak's søn – fulgte hende på turen. Hendes stedsøn Neringoq, der havde lært at læse og skrive ved missionen, og som kort forinden havde taget en pige fra Okak til kone, foretrak at blive i nærheden af Nain.

Mikak og Abraham rejste i umiak, det traditionelle skindbetrukne fartøj, der

stadig af de fleste eskimoer blev foretrukket fremfor de europæiske træbåde. Som for at gøre situationen endnu mere vanskelig, viste det sig, at deres umiak i vinterens løb var blevet beskadiget af en nedstyrtet klippeblok.

Det blev således en vanskelig og på mange måder en noget ydmygende afrejse. På den baggrund må hendes hjemkomst nogle måneder senere have forekommet såmeget mere imponerende. Den blev varslet for de forbløffende missionærer en sen septemberdag, da to både, propfulde med eskimoer, lagde ind ved den nye missionsstation, Hopedale. De affyrede musketsalver »... for at efterligne europæerne«.

Den ene var Tuglavinas velkendte båd, den anden et stort tomastet fiskefartøj, som Mikak og Abraham var de stolte ejere af. De havde erhvervet båden delvis på kredit, og havde lovet at vende tilbage det følgende år med en ny betalingsrate.

De rejsende havde været inde ved Chateau Bay, stedet hvor Mikak fjorten år tidligere var blevet kidnappet. Hun havde ikke været i det sydlige Labrador siden da, og efter alt at dømme må hun have været meget tilfreds med sin tilbagevenden. Europæerne havde uddelt gaver både til kvinder og mænd. Det mest spændende tilfaldt Mikak og Abraham, der hver for sig havde fået foræret et gevær med tilhørende krudt og bly, noget herrnhutterne indtil da ikke havde villet introducere hos eskimoerne.

De to musketter stammede antagelig fra det britiske arsenal i St. John's – en del af en stor skibsbladning beregnet til at forsvare det sydlige Labrador mod ka-

pere, som havde drevet sørøveri siden begyndelsen af den amerikanske revolution.

I Chateau Bay havde kommandanten udtrykt stor glæde over at få besøg af døbte eskimoer og havde udtrykt ønske om at se endnu flere. Han havde gentagne gange sagt, at dåben var en god ting, og udtrykt sin utilfredshed med, at Mikak endnu ikke var omvendt. Hans kritiske bemærkninger har sikkert stadig ærgret hende, da hun og Abraham den dag de kom til Nain aflagde missionærerne et venskabsbesøg. Blandt andet fortalte Mikak, at hun og hendes mand dagligt havde tænkt på Jesus, og de havde glædet sig over, at en gunstig vind havde bragt dem hurtigt til Nain. I missionsdagbogen noteredes, at »... denne gang svarede vi dem kun lidt. Thi vi kendte hendes smukke, tomme ord.«

Den følgende vinter besøgte Mikak ikke en eneste gang stationen. Abraham derimod, som stadig nærrede et lønligt håb om at kunne nå at blive døbt inden de igen drog sydpå, gæstede flere gange Nain og »... talte smukke ting om Mikak«. Tuglavina og Abraham rejste vidt omkring for at samle hvalbarde, som skulle bringes til Chateau Bay, og arbejdede samtidig ihærdigt for at få flere eskimoer med derned næste sommer. De lovede, at alle som tog med ville få gratis mad, tobak og brændevin. Desuden, at hvis de ville hjælpe englænderne mod amerikanerne og franskmændene, ville de få gratis geværer. Det er næppe nødvendigt at tilføje, at mange fulgte opfordringen.

Da Mikak omsider sammen med Abraham ankom til Nain, var det for at

hente deres ejendele, som skulle bruges på den kommende rejse. Abraham fortalte missionærerne, at de regnede med at overvintre dernede sydpå og først ville vende tilbage det følgende år.

Da man formanede ham om at tænke på døden, erklærede Abraham, at skønt han var gammel, agtede han at vende tilbage året efter. Idet han derpå berørte sin luvslidte anorak udtalte han: »Også denne dragt som jeg bærer er gammel; men alligevel må den holde, til jeg kommer tilbage og skaffer mig rensdyrskind til en ny.«

Abraham skulle aldrig opnå at få sin nye dragt. Få måneder efter sin ankomst til Chateau Bay i sommeren 1783 døde han af blodforgiftning efter at have skåret sig i fingeren. Mikak havde pådraget sig en endnu alvorligere læsion, nemlig et stort øksehug i venstre ben; men efter at have været døden nær, kom hun sig.

Selvom Mikak nu var godt oppe i fyrrerne, var hun ikke stemt for at forblive enke. Hun blev inden længe »indfanget« af Sirkoak, der endnu ikke var fyldt de tyve og således yngre end Jonathan – hendes søn. I vinterens løb oplevede Sirkoak et smerteligt og tragisk tab. Hans far og ældre broder blev begge myrdet ved Cape Charles. Skudt med geværer!

Sirkoak's far, som var døbt Moses, var af andre eskimoer blevet beskyldt for at have »onde tanker«. Han blev skudt af Tuglavina og John Aglolak, en eskimo, der arbejdede som tolk ved Chateau Bay. Drabet fandt sted i europæernes bolig, og ifølge Tuglavina ville disse i begyndelsen »hjælpe til«. Men da

de blot løsnede et enkelt skud, som traf Moses i benet, dræbte Tuglavina og Aglolak ham. Aglolak giftede sig siden med Moses's enke »... med hvem han havde haft en hemmelig aftale.«

Moses's ældre søn blev skudt af Mikak's søn Jonathan, der ligeledes fik offerets enke til kone. Efter denne tildragelse må Mikak have fået en stærk aversion mod familiesammenkomster. Hun ville miste sin eneste søn, dersom Sirkoak, hendes mand, fulgte den eskimoiske skik og hævnedes sin broders drabsmand.

Den ulykkelige skæbne Mikak kunne forvente blev dog afværget, idet hun mindre end et år efter at have giftet sig med Sirkoak, stak af med »unge Pualo« – en navnebroder til hendes tidligere mand. Sirkoak satte efter dem for at hente hende tilbage, men da Pualo af-fyrede tre kugler i bagen på ham fra ca. 10 skridts afstand, styrtede han om »... som om han var død«. Skønt han overlevede kom han sig kun langsomt. Et af hans sår var stadig åbent, da han næsten et år senere besøgte Nain.

Pualo fik lov at beholde Mikak og blev en meget nær ven af hendes søn Jonathan, der var på omtrent samme alder som sin nye »fader«.

De seneste år af Mikak's liv er dårligt dokumenterede. Hun og Pualo opholdt sig hovedsageligt omkring Hamilton Inlet, hvor der var mulighed for at få arbejde og for at handle med europæerne, som nu var trængt længere nordover. Når det skete, at Mikak drog længere nordpå – højst hver tredie eller fjerde år – overvintrede hun i god

afstand af missionsstationerne, og hun mødte sjældent herrnhutterne. Så snart hendes familie havde opnået hvad de ville, hvad enten det var at skaffe rensdyrskind til tøj og samle spæk og hvalbarde, der blev betalt som afdrag på deres gæld hos deres »nye herrer«, skyndte de sig straks sydpå igen.

I sensommeren 1795 sejlede Mikak sin sidste tur nordpå. En ikke nærmere beskrevet sygdom var brudt ud omkring Hamilton Inlet, og Mikak besluttede ligesom de fleste andre eskimoer i området at rejse bort fra »det sted, hvor alle eskimoer dør«. På deres vej nordefter gjorde de to både, Mikak's familie rejste i, ophold ved Hopedale. De medbragte adskillige syge mennesker og bad missionærerne skaffe medicin til Jonathan's kone, som var hårdest ramt. Straks da patienten tog medicinen, syntes hun at live op; men så pludselig fik hun et tilbagefald og døde. Få dage efter tog Jonathan sig en ny kone ved Hopedale, og bådene fortsatte deres rejse nordefter.

Da Mikak en måneds tid senere ankom til Nain, var også hun alvorlig syg. Hun sendte straks bud efter missionsstationens øverste, og i løbet af sine sidste ti levedage »... syntes hun med iver at lytte til hans formaninger«. Hun udåndede den 1. oktober 1795 i en alder af omkring femogfyrre.

To år efter sin moders død flyttede Jonathan Palliser tilbage til Hamilton Inlet. Da herrnhutterne forsøgte at overtale ham til at blive og tilslutte sig menigheden, svarede han, at han havde en gæld at betale sydpå, og at han også ønskede at skaffe sig en ny båd. Han

boede ved Hamilton Inlet i 1824, hvor en metodistpræst kan berette at have mødt en ældre eskimo, der som lille var bragt til England sammen med sin moder. En af den gamle mands koner bar en guldbesat dragt, som hans moder for længe siden havde fået af Georg III's moder som gave.

Mikak's berømte dragt tillige med andre minder om hendes tur er forlængst forsvundet. Ikke desto mindre findes der stadig eskimoer blandt hendes mange efterkommere, som med stolthed kan berette brudstykker af historien om »kvinden, som drog til England«. Dette gælder specielt for familien Palliser, der gennem to århundreder har båret det navn, Mikak skænkede sin eneste søn efter sin fantastiske rejse til en anden verden.

#### *Oversætterens anmærkninger*

J. Garth Taylor er etnograf med arktis som speciale og ansat ved National Museum of Canada, Ottawa.

Nærværende artikel blev bragt første gang i tidsskriftet *The Beaver*, som udkommer fire gange om året. Første del vinteren 1983, anden del foråret 1984.

Forfatteren har konsekvent anvendt betegnelsen *inuit*. På baggrund af beretningens historiske form og indhold, og ikke mindst ud fra et sprogligt hensyn, har oversætteren valgt at benytte den europæiske form *eskimoer*.

#### *Efterskrift*

Beretningen om Mikak har – i det mindste hvad de ydre omstændigheder

angår – mange paralleller i Grønland. Disse skildringer, hvoraf de ældste skriver sig helt tilbage til sagatiden, fortæller om vold og menneskerov, og kun i sjældne tilfælde om gensidig respekt og fredelig sameksistens.

Et billede af Grønlands oprindelige beboere toner langsomt frem gennem disse beretninger; men først med Egedes nære kontakt og detaljerede dagbogsnotater får de stemme og træder frem som enkelte individer.

Artiklen om Mikak bringer imidlertid uvægerligt tanken hen på to kvindeskikkelser, som markerer sig i kraft af deres gode forstand og stærke personlighed, nemlig Arnasâq og Maria. Begge oplevede de at se »den anden verden«, men kun Arnasâq nåede tilbage til Grønland og kunne berette om sine mange, mærkelige indtryk.

Arnasâq mødte Poul Egede i Christianshåb omkring 1736, og gennem blandt andet hans dagbøger, har vi bevaret et levende indtryk af denne intelligente og selvbevidste kvinde. Hun havde et udpræget sprognemme, og efter sin dåb 1738 fungerede hun som Poul Egedes hjælper i arbejdet med at oversætte biblen til grønlandsk. Hun karakteriseres som utrættelig og dybt selvstændigt tænkende, og satte med sin klare logik og kritiske sans ofte de skolede teologer i stor forlegenhed.

Da Poul Egede i 1740 på grund af sygdom måtte forlade Grønland, fulgte Arnasâq med ham til Danmark. Hun blev først indkvarteret på Dronninglund hos Jacob Severin – »Grønlands patron«. I december 1740 fik hun foretræ-



Fig. 8. Den grønlandske kvinde Maria Epeyubs Datter som blev bragt til Danmark af missionær Sylow. Portræt malet i Frederiksbald 1747 af Mathias Blumenthal. (Nationalmuseet, København).

de for kongen, Christian VI. Overalt mødte hun beundring og respekt, og hun blev overøst med gaver.

Året efter rejste hun tilbage til Grønland og kom i de følgende år til at spille en betydelig rolle for missionen. Den baggrund hun havde fået gennem sin forbindelse med Poul Egede gjorde, at hun tog afstand fra herrnhutterne, og hun forsøgte – omend uden held – at lede Christian Drachardt tilbage på troens rette vej. Med sine landsmænd gik hun i rette for deres »hovedhænger« og skal have udtalt at »... hver gang de trængede til noget, gik de til hr. Drachardt og hang med hovedet og vendte

det hvide ud af øjnene og sukkede, saa troede han dem og gav dem hvad de ville have, og sagde: at saa skal Guds børn være«.

Arnasâq opholdt sig i 1763–64 hos pastor Glahn i Holsteinsborg og senere hos missionær Sverdrup i Jakobshavn. Hun døde formentlig omkring 1775.

Maria Epeyubs datter dukker først frem af historien i Frederikshåb omkring 1742, hvor hun indtager en fremtrædende plads i den strengt ortodokse missionær Sylow's menighed.

Sylow havde været hjælpemissionær hos Christan Drachardt i Godthåb, men havde taget skarp afstand fra dennes sympati for brødremissionen. Han var derpå af missionskollegiet blevet forflyttet til Frederikshåb. Denne vanskelige forpost måtte han imidlertid forlade på grund af dårligt helbred, og ved sin afrejse i 1746 medbragte han fire grønlandske drenge samt Maria.

Oplysningerne om deres ophold i København er sparsomme, men det oplyses at missionskollegiet var meget misfornøjet med Sylow's disposition, og det blev ham pålagt at forsørge Maria og to af drengene af egen løn. Nogen interesse må de imidlertid have vakt blandt borgerskabet og i Frederikshald, undervejs til Sylow's nye præstekald i Haus ved Bergen, blev Maria 1747 malet af en af tidens mest fremtrædende portrætmalere Mathias Blumenthal.

Maria skildres, ligesom Arnasâq, som en klog og meget selvstændig person.

Også hun var en sproglig begavelse og i sin korte tid i København bistod hun Poul Egede med forskellige oversættelsesarbejder. Dybt tænksum og i besiddelse af udpræget kritisk sans og en god forstand er nogle af de vendinger hvorved samtiden karakteriserede Maria. Men også betegnelsen »selvbevidst og kollerisk« føjes til beskrivelserne af hendes karaktertræk.

Maria opnåede ikke at delagtiggøre sine landsmænd i sine oplevelser i »den anden verden«. Foråret 1748, kort før hun skulle være rejst tilbage til Grønland, blev hun smittet af kopper, og døde snart efter. Samme skæbne overgik alle de fire drenge, som havde fulgt hende på rejsen.

Som det ses, er der mange lighedspunkter mellem disse tre kvindeskæbner. Beretningen om Mikak er imidlertid usædvanlig, idet den ikke blot tegner et knivskarpt og meget nuanceret billede af hovedpersonen, men tillige bidrager med detaljerede oplysninger om det eskimoiske samfunds sociale struktur, om Labradors demografi og udnyttelsen af dets naturlige ressourcer etc.

Forudsætningerne er naturligvis et kildemateriale af en helt speciel karakter. Men når det er lykkedes at gøre begivenheder og personer nærværende i en grad, som det er tilfældet her, skyldes det ikke mindst forfatterens indsigt og kompetente behandling af dette kildemateriale.